

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Visualisering i svenskämnet, för elever med Aspergers syndrom

---

En jämförelse

Författare: Elisabeth Askleden
Handledare: Erik Eriksson
Examinator: Bo G Jansson
Ämne: Svenska
Kurs: Audiovisuella studier för lärarstudier
Poäng: 30 hp
Betygsdatum: 2013-06-05

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00

Högskolan Dalarna
Audivisueella studier 7,5 HP
Författare: Elisabeth Askheden
Handledare: Erik Eriksson
20130525

Abstract

Denna uppsats/studie studerar hur pedagoger i dag arbetar med elever med funktionshindret Aspergers syndrom samt om det finns någon visualisering i undervisningen med dessa elever. Studien utgår från två högstadieskolor en stad i Mellansverige. Visualisering handlar om att se och höra (visualisera) det som sägs och det som visas, av en pedagog i klassrummet och om visualisering är en god hjälp för dessa elever med Aspergers syndrom. Metoden för denna studie är intervjuer, samtal samt litteraturstudier. Undersökningen ser om det finns och i vilken grad det används visualisering, i ämnet svenska.

Det kom fram att visualisering är en metod som används frekvent i undervisningen på de olika skolorna som undersöks. Pedagogerna använder sig särskilt av denna metod, då man behöver vara tydlig. Individer med Asperger har olika grad av funktionshindret och det är viktigt för pedagogen att ge eleven hjälp utifrån denna grad.

Nyckelord: asperger, högstadieskola, svenska, visualisering

Innehåll

Inledning	2
1. Huvudkriterier för Aspergers syndrom	4
1.1 Aspergers syndrom enligt terminologin	4
2. Syfte och frågeställning	6
2.2 Metod	7
2.2 Intervju som metod	8
2.3 Avgränsning	9
2.3 Urval	9
2.4 Frågeställningarna i studien/upsatsen	9
3. Visualisering som en del i undervisningen	10
4. Tidigare forskning om visualisering i undervisningen	11
5. Diagnos-hur får man det?	14
6. Analys: Hur arbetar två högstadieskolor med sina elever med funktionshindret Aspergers syndrom?	16
6.1 Intervju med en pedagog på skola A	16
6.2 Intervju med en pedagog på skola B	19
6.3 Åtgärdsprogram	22
6.4 Specialpedagogens roll i grundskolan	23
7. Diskussion	24
8. Resultat	26
9. Sammanfattning	28
Bild 1: En bild på hur man kan visualisera i ett klassrum. Här visar läraren hur man mäter en triangel med hjälp av en linjal.	33
Bild 2. Visualisering i form att ett diagram, är ett annat sätt att hjälpa funktionshindrade på ett bra sätt.	33
10.Referenser	34
11. Förkortningar som nämns	35

Inledning

I denna uppsats/studie studerar jag två högstadieskolor och deras undervisning när det gäller elever med det neuropsykiatriska funktionshindret, Aspergers syndrom. Undersökningen utgår från ett visuellt sätt att undervisa, med bilder och diagram, till skillnad från den traditionella inlärningsmetoden då läraren står framme vid katedern och läser högt ur en bok och eleverna antecknar. Denna undervisningsmetod beskriver och förklarar jag, i ett senare avsnitt. I den mellanstora stad där studien äger rum, finns flera undervisningsgrupper för elever med funktionshindret Aspergers syndrom men endast två grupper för 13- till 15- åringar och det är dessa två grupper som ska undersökas.

Aspergers syndrom, som ligger inom autismspektrumet, är förhållandevis vanligt; man räknar med en förekomst på 0,3-0,4 % och enligt vissa rapporter uppfyller kanske så många som 0,5 % av alla barn i Sverige, kriterierna för Aspergers syndrom (Smedler 1999.S.13). De flesta som får diagnosen är pojkar men antalet upptäckta flickor ökar. Flickor är svårare att upptäcka då de har en ytligt sett bättre social förmåga (www.itdalarna.se). Aspergers syndrom ingår i samlingsnamnet ASD (Autism spektrum disorder) och Asperger är en del i detta spektrum.

Asperger syndrom förkortas i skriftliga sammanhang, AS och förkortningen används hädanefter frekvent i denna studie. AS är en relativt "ny" diagnos. Den infördes i diagnossystemet i början av 1990-talet och hur en individ med Aspergers syndrom diagnostiseras kommer att tas upp i ett senare avsnitt. För att beskriva den grupp som nu har diagnoser AS användes tidigare forskning, andra diagnoser exempelvis högfungerande autism (www.autism.se).

Det finns lagar att tillgå och lagen jag vill nämna i detta sammanhang är diskrimineringslagen. I den lagen finns bestämmelser som ska motverka

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder (SFS 2008:567).

Ofta skrivs det i fack- och i dagstidningar, om elever som hamnar "mellan två stolar". Med det menas att rektorer fransäger sig ansvaret på sin skola då det har framkommit att elever har farit illa på deras skola, och säger sig inte ha något med ärendet att göra. Det är mycket olyckligt. Det kan gå så långt att elever inte orkar gå i skolan för att de mår dåligt då de inte får rätt stöd på grund av brist på pengar och kunskap. Rektorn på skolan där dessa elever går, borde och ska ta problemet på allvar. Skolinspektionen är medveten om detta problem, men frågan är: vad görs för dessa elever?

1. Huvudkriterier för Aspergers syndrom

Autismspektrumstörning som AS ingår i, är ett slags funktionsnedsättning i den mänskliga hjärnan. Man talar om individer med autistiska drag i sin personlighet. AS är ett neuropsykiatriskt funktionshinder (2011,s.17). Inom AS finns det ett stort spektrum, från att endast ha drag av funktionshindret till att vara en diagnostiserad "aspergare" med alla dess drag. Där finns en skillnad på de två diagnoserna. I autism har man ett sent språk, vissa har inget språk alls. AS har inte de problemen eller mycket lite i jämförelse med autism. En autistisk person kan ha ett språk men inte lika rikt som en individ med AS. "Tillståndet är medfött och möjlig faktor kan vara arvsanlag"(Gillberg 1996, S.11). Diagnos kan säkert ställas från 4 års ålder men inte sällan får de sin diagnos upp i vuxen ålder (1996, s.12). "Aspies" som de kallar sig i engelsktalande länder, har oftast ett specialintresse som tar upp stor del av deras vardag (www.youtube.com/aspies).

Gillberg tar upp områden som personer med AS kan ha svårigheter och begränsningar med exempelvis:

- Svårigheter med ömsesidig social kommunikation
- Snäva intressen
- Stora behov av rutiner och specialintressen
- Svårt att läsa av andras icke-verbala kommunikation
- Motorisk klumpighet.

(1997, s.5).

1.1 Aspergers syndrom enligt terminologin

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Henry Egidius har varit lektor i psykologi och pedagogik vid lärarhögskolan i Malmö. Han har skrivit uppslagsverk inom pedagogik och psykologi. I sin bok *Termllexikon i psykologi och psykiatri*, skriver han följande om Aspergers syndrom:

Asperger är en personlighetsstörning som är besläktad med men inte lika svår som autism ifråga om språkstörning och oförmåga till personlig och känslomässig kontakt med andra; barn med Aspergers syndrom lägger stor vikt vid formell språklig korrekthet utan att kunna använda sitt språk för verkliga samtal (Egidius 2006 sid.28).

Skolans ansvar är att undervisa elever med funktionshinder och man skall där ta specialpedagoger till hjälp. Om det upptäcks att en elev faller utanför normen och misstanke väcks om att eleven har en "annorlunda tänkande hjärna", kommer habiliteringen in (www.itdalarna.se/habiliteringen).

Habiliteringen (HAB) är ett komplement till samhällets övriga stödinsatser via förskola, skola, socialtjänst med mera (se "förkortningar", s.30). Stödet ska bidra till att barnen/ungdomarna utifrån sina egna förutsättningar blir självständiga och kan delta i aktiviteter i skolan och samhället i övrigt. Det kan handla om att få hjälp med att utreda orsakerna till barnet/ungdomars svårigheter. Habiliteringen arbetar i lag med flera yrkesgrupper såsom kuratorer, psykologer, dietister, logopedier och specialpedagoger (www.autism.se). Habiliteringen bör inte blandas ihop med termen rehabilitering, som är en medicinsk term inom sjukvården.

För att en funktionshindrad person ska få rätt slags stöd i skolan eller i arbetslivet, är det bra om personen ifråga blir utredd och får sin diagnos. Enligt skollagen finns dock inget krav på att en elev bör vara diagnostiserad för att få extra hjälp i skolan (2010:800). En diagnos som säger om du har AS, (och i vilken grad den är i) kan göras först vid fyra års ålder. Funktionshindret har inget att göra med en persons intelligens (Winter 2008, s. 6).

Det här är ett ämne som står mig varmt om hjärtat och jag hoppas och tror att det märks i min uppsats.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna undersökning är att studera hur två högstadieskolor arbetar med elever som har funktionshindret AS. Ämnet som studeras är svenska. Denna studie påvisar om pedagogerna i undervisningen använder sig av visualisering i sitt arbete samt i vilken utsträckning denna metod används.

Frågeställningarna i denna uppsats är:

- Hur undervisar pedagogerna i ämnet svenska, med elever som har AS?
- I vilken utsträckning används visualisering som metod för elever med funktionshindret AS?

2.2 Metod

Metoden för att besvara frågeställningarna och syftet, är intervjuer och samtal. Samtalen infattar personal, som är involverade i elevers hälsa och utveckling i stort och inte med de elever på just de skolor som studerades. Intervjuerna sker med specialpedagoger men även andra pedagoger som arbetar med elever, med funktionshindret AS. Då jag studerar till högstadielärare valdes två högstadieskolor ut till studien. Intervjuerna genomförs, analyseras och redovisas i denna studie.

Av etiska skäl behandlas svaren på frågorna från respondenterna konfidentiellt, enligt Humanistisk – Samhällsvetenskapliga Forskningsrådets regler. Följande krav utgår man från, då intervjuerna påbörjas:

Informationskravet: De intervjuade får information om att en studie ska göras och den ska ske på deras skola och utgå från deras undervisning. Efter den informationen får respondenterna vetskap om syftet med studien, vilket är att se på två högstadieskolor och deras arbetssätt utifrån visualisering.

Samtyckeskravet: Detta krav är en naturlig följd av informationskravet. De blivande respondenterna gav sitt samtycke till att låta sig intervjuas.

Konfidentialitetskravet: Respondenterna informeras om att svaren som kommer fram i intervjun stannar hos mig, att inspelningar raderas efter att de är utskrivna och att deltagarna i intervjuerna har full anonymitet under hela studien. Den sista viktiga regeln enligt Humanistisk- Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet är:

Nyttjandekravet: Respondenten får vid intervjuens start veta att det som kommer fram i svaren från intervjun endast används till denna undersökning och kommer därefter att raderas. Givetvis får respondenten läsa resultatet efteråt, om de vill.

2.2 Intervju som metod

I uppsatsen undersöker jag de olika skolorna och deras pedagoger på ett personligt plan och då är intervju den bästa metoden. Intervjumetoden väljs ut för att studien är riktad till ett fåtal personer som arbetar på dessa skolor, med elever som har AS.

Studien påvisar om visualisering använts i undervisningen för elever med AS. Vidare studerades i vilken utsträckning undervisningen genomförs avseende flera intervjuer, i detta fall två. "Syftet med den kvalitativa intervjun är att den intervjuade ska ge så uttömmande svar som möjligt om det intervjun behandlar. Då måste frågorna anpassas så att intervjupersonen får möjlighet att ta upp allt hon har på hjärtat" (Johansson & Svedner 2001, s.25).

Jag ringar in det centrala i frågorna, de som är av vikt att bli besvarade, först av allt. Efter det gjordes frågor som skulle kunna fungera i en intervju. Den första intervjun genomförs på ett öppet sätt, som ett samtal.

När den första intervjun är avklarad omarbetas frågorna till att bli mer styrda, då undertecknad får klart för sig vilket resultat som önskas. Svaren som kommer fram i den första intervjun är inte uttömmande nog så frågorna omformuleras något till den andra intervjun.

Inspelningar med hjälp av en mobiltelefon görs vid varje intervjutillfälle, efter godkännande av respondenten. Det sparar tid och arbete samtidigt som man kan ställa flexibla följdfrågor jämfört med om man skriver ner alla svaren på frågorna, för hand. Undertecknad tycker att intervjun som metod är den bästa då information behövde samlas in av enstaka personer. Enkät är därför uteslutet som metod.

I denna undersökning användes öppna frågor med följdfrågor på grund av att man intervjuar personal på olika skolor och jag visste mycket lite om deras undervisningssituation och arbetssätt. "För att leva upp till kravet på konfidentiell

behandling bör man ha flera respondenter och inte lämna ut uppgifter om ålder, bostadsort, yrke, organisationstillhörighet eller annat som kan göra att personen i fråga kan identifieras” (Attwood 2007, s.48).

2.3 Avgränsning

Avgränsningen i denna studie är enkel då jag är intresserad av en mindre grupp i de olika skolorna när det gäller hur undervisningen ser ut och om det finns någon visualisering i den. Vidare vet undertecknad vilka lärare som arbetar i dessa grupper av elever samt vilka pedagoger som ska intervjuas.

2.3 Urval

Urvalet gjordes då det var klart vilka skolor som skulle studeras, nämligen de skolor som har elever med funktionshindret AS och som är i den åldern som eftersöks, i detta fall högstadiet.

2.4 Frågeställningarna i studien/upsatsen

De frågor som ställs under intervjuerna med de 2-3 pedagogerna, utan kronologisk ordning:

- Vad har du för utbildning?
- Har du någon speciell utbildning för barn inom autismspektrumet?
- Skulle du säga att visualisering finns med i er undervisning för dessa elever, med AS, i ämnet svenska?
- Hur? På vilket sätt?
- Hur ser elevernas schema ut?
- Som alla andras eller mer visuellt?
- Nämn ett exempel då visualisering är bra att ha?
- Är det någon elev som är hos er hela tiden i den lilla gruppen? Hur många elever med AS har ni just nu, på skolan?
- Har ni någon universalmetod som används i er undervisning?

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Tiden som tas i anspråk för intervjuerna är i båda fallen tillsammans ungefär 45 minuter lång. Sedan har undertecknad ett samtal med en kvinna elevhälsan i kommunen för att få reda på vem eller vilka jag ska intervjua och var de håller till.

3. Visualisering som en del i undervisningen

I Lgr 11 står "att läraren ska utgå från att eleverna får pröva på olika arbetssätt och arbetsformer" (2011, s. 15). I den formuleringen kan visualisering tolkas som ett sådant arbetssätt.

Visualisering är mycket mer än bara bokstäver på ett papper. Elever med AS kan ha svårt att "se" på ett papper och läsa instruktioner om ett ämne, under en lektion. Då kan läraren ta hjälp av olika visuella hjälpmedel. Det kan vara smilisar ur en pärm, ett verktyg i undervisningen (se "förkortningar, s. 30), och de beskriver en känsla eller ett uttryck. Det är ett helt kompendium på bilder av bland annat glada och ledsna ansikten, som kan användas i undervisningen och detta hjälpmedel hjälper dem i många fall (www.cat-cit.com). Visualisering kan även handla om att se en instruktionsfilm som en lärare har gjort, med en genomgång av ett ämne. Andra typer av visualiseringar kan vara diagram som talar om fakta.

Det kan också handla om att skriva på tavlan, allt det som ska ske under en lektion. Visualisera handlar om att förenkla för de elever som har svårt med fantasin, för att nämna ett område. Det beskrivs under punkt 5, då en pedagog intervjuades på skola B, och där konkretiserades visualisering med bilder, som stöd under exempelvis uppsatsskrivning.

Marita Falkmer är doktorand vid institutionen för handikappvetenskap, Högskolan i Jönköping. Hon har skrivit en rapport som finns på Autism och Aspergerförbundet hemsida och heter *Inkluderande strategier för elever med Asperger's syndrom och andra autismspektrumtillstånd i grundskolan*. I rapporten beskriver hon att de elever som har detta funktionshinder många gånger kan vara hjälpta av visuella planeringar, scheman och instruktioner (Falkmer 2009, s.9). Skriftliga instruktioner i stället för

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

muntliga, är en annan slags visualisering, menar Falkmer (2009,s. 9). Man får då instruktionerna till sig på ett annat sätt än om de bara är muntliga.

4. Tidigare forskning om visualisering i undervisningen

I litteraturen som jag läst in för denna studie, står det att läsa om elever som med rätt stöd i skolan kan gå långt i sina studier elever med funktionshindret AS. Många gånger kan det vara svårt för elever med AS att få sitt liv att fungera normalt. Detta kommer jag att ta upp mer om senare i uppsatsen.

Det handlar om ett funktionshinder som kan medföra olika slags problem, beroende på vilken grad man har av funktionshindret. En bra och framförallt stabil start i grundskolan, är viktig för dessa elever.

Marita Falkmer (2009) har skrivit en rapport som finns på Autism- och Aspergerförbundet och heter "Inkluderande strategier för unga med Asperger och andra autismspektrumtillstånd i grundskolan" och den är hämtad ur boken *Skolan och Aspergers syndrom-erfarenheter från skolpersonal och forskare*. Där står att läsa om inkludering, individuell kartläggning, anpassningar av den fysiska undervisningsmiljön, om hjälpmedel för dessa elever med mera. Ett viktigt kapitel är det om hur man skapar sammanhang och förutsägbarhet i skolan för unga med AS. "Att skapa förutsägbarhet i tillvaron är ofta mycket svårt för elever med AS", skriver Falkmer. Hon skriver:

Många elever kan vara hjälpta av visuella planeringar, scheman och instruktioner. Att använda ett schema över dagens aktiviteter är naturligt i skolans verksamhet. Muntliga instruktioner är för många elever med AS svåra att följa med i och att komma ihåg. Att däremot få dessa instruktioner skriftligt, visuellt, innebär att de finns kvar och att man kan gå tillbaka till dem om minnet sviker (2009,s. 9).

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Vidare menar Falkmer (2009) att en tydlig planering där målen för arbetsområden eller teman är konkretiserade ofta är till hjälp för elever med AS. Att få hjälp med sammanfattande skriftligt material, eller stöd för anteckningar genom att läraren tydligt markerar vad som är den viktiga informationen kan också vara underlättande strategier (2009,s 9).

I litteratur kan man läsa om unga som har fått en diagnos och fungerar bra i skolan bara de får rätt stöd och hjälp. Ett exempel på detta är Temple Grandin, som är professor vid Colorado State University. Hon har själv högfungerande autism och har skrivit flera böcker om sig själv och sitt liv och hur det kan vara då man har ett funktionshinder. En bland flera böcker hon har skrivit heter *Thinking in Pictures* och den finns utgiven på originalspråket engelska.

Aspergers syndrom fick sitt erkända namn under sent 80-tal. Idag använder man den diagnostiska termen AS och den är numera samlad under autismspektrumet, som är ett spektrum där både autism och asperger inryms. ”Den härrör från de märkligt klarsynta beskrivningar som gjordes av Hans Asperger, en barnläkare i Wien, som 1944 lade märke till att en del av de barn som remitterats till hans klinik uppvisade likartade personlighetsdrag och beteenden. På 80-talet blev hans kunskaper erkända av en psykiater och forskare vid namn Lorna Wing, och syndromet som då hade namnet autismspektrumstörning, fick då namnet AS” (Attwood 2007,s.16).

En auktoritet på området är Dr. Tony Attwood från Australien. Han är doktor i psykologi och praktiserande inom klinisk psykologi sedan 25 år. Attwood har arbetat med över 2000 individer i alla åldrar, som har AS. Han menar att unga med AS har ett annorlunda men inte defekt sätt att tänka. ”The person with Asperger’s syndrome may perceive errors that are not apparent to others, giving considerable attention to detail, rather than noticing the big picture” (www.tonyattwood.com.au).

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Med det menar han att unga med AS ser mer till detaljer än till helheten och där kan pedagogen hjälpa eleven att se det som andra elever ser.

Omkring 50 % av de unga med AS har relativt avancerad verbal slutledningsförmåga och kan i dagligt tal kallas "verbaliserare". Om barnet med AS har en relativt avancerad visuell slutledningsförmåga (en' visualiserare'- ungefär ett av fem barn med AS), kan inläringen underlättas genom att man låter barnet observera och ta del av visuella framställningar. Frasen "en bild säger mer än tusen ord", är mycket tillämplig på sådana barn. En "verbaliserare" kan så småningom lyckas göra karriär inom ett område där verbal förmåga är en fördel, inom exempelvis journalistik, eller juridik (2007,s.267-268).

Verbal respektive visuell förmåga är två egenskaper som faller i god jord hos dessa individer.

Personer med AS tänker på ett annorlunda sätt; ibland tänker de i bilder snarare än i ord. I ett fascinerande undersökning tillbringade en grupp vuxna med AS flera dagar med att ha på sig en liten apparat som med slumpmässiga mellanrum gav ifrån sig en pipsignal. De ombads att frysa innehållet i sina tankar när de hörde signalen och notera vilket slags tankar de hade. När den här proceduren används på typiska människor, beskriver de en rad tankar som har att göra med tal, känslor, fysiska förnimmelser och inre bilder. Vuxna med AS, däremot, rapporterade sin tankar främst eller enbart i form av bilder (2007, s.293).

Henry Egidius är pensionerad före detta lektor vid lärarhögskolan i Malmö och han har skrivit uppslagsverk inom psykologi och pedagogik samt annan facklitteratur till blivande lärare. Egidius blev år 2000 hedersdoktor i medicin. Så här beskriver Egidius ordet visualisera: "Visuell är något som är gällande seendet. Angående verbet visualisera, *visualize*: att föreställa sig något för sin inre syn, åskådliggöra något med hjälp av en bild, ett diagram eller liknande" (Egidius 2000, s.379).

I Winter (Winter 2008) står det att många unga med AS har ett visuellt minne och tänker i bilder. "Alla former av visuellt stöd är därför bra hjälpmedel för honom eller henne" (Winter 2008, s.). Det kommer att beskrivas närmare under punkten diskussion." Om du istället gör något som är visuellt intressant medan du talar, blir det lättare att fånga och bibehålla elevens uppmärksamhet" (2008, s.29).

I olika tester har man sett att personer med Asperger men även autism har lättare att minnas visuellt. Det tycks som om personer med AS har en utpräglad visuellt tankesätt (Attwood 1998). Barn med AS är skickligare på att se lösningar på problem än att verbalisera lösningarna. Där borde lärarna gå in och hjälpa eleverna att använda sig av deras visualiseringar med hjälp av exempelvis diagram, menar Attwood (1998, s.57).

AS kan vara komplext och svårt att upptäcka. Man kan ha AS ända upp i vuxen ålder och först då få en diagnos. Ett mörkertal är de som aldrig blir utredda och får en diagnos.

4.1 KAT-KIT: ett bra hjälpmedel

Träningsprogrammet KAT-kit (kognitiv affektiv träning), är ett program som är utvecklat av två danska pedagoger, Dr. Callesten och Dr. Nielsen, samt professor Attwood vid ett universitet i Australien. Detta program finns i de skolor som undersöktes och de används i olika sammanhang, allt från utvecklingssamtal till undervisningen. De används både i "AS-klasserna" och av specialpedagogerna.

5. Diagnos-hur får man det?

Det finns två stadier av utredning: Basutredning och en grundligare utredning. En diagnos (att utreda en elev) kan man begära, om en misstanke väckts om att en elev har problem av något slag, en annorlunda tänkande hjärna. Om misstankarna på någon form av funktionshinder inom autismspektrumet finns, så kontaktar man oftast i första hand skolsköterskan och eventuellt kuratorn på skolan, där eleven går. Nästa viktiga steg är att ta kontakt med BUP (barn och ungdomspsykiatri).

(se "förkortningar", s. 30) och deras experter på det här området. Där gör man en basutredning.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Basutredningen består av 4 steg:

1. Föräldrarna intervjuas om barnet.
2. Barnet undersöks.
3. Fortsatt utredning planeras (om behov finns).
4. Information om utredningen då den är klar.

När det är gjort och man kan se om en djupare utredning behövs, vänder man sig till habiliteringen. De arbetar med både barn, ungdomar och vuxna. Habiliteringen ger sådant stöd till personer med funktionsnedsättning som inte andra i samhället ger, exempelvis sjukvården eller skolan. Den grundligare utredningen får man oftast vänta ut, för väntetiden är lång där och då. Inom HAB man får göra olika test som "baseras på de sociala, språkliga, kognitiva och motoriska förmågorna och färdigheter hos den unga (www.itdalarna.se). Det sker på en bred bedömning av ungdomens sociala förmågor" (Attwood 1998, s 38).

Utredningen av den unga, görs på barn- och ungdomspsykiatri om han/hon är under 18 år. Medelåldern för diagnos av AS är 8-11 år. För att ta reda på om en person har Aspergers syndrom, bedömer man personens beteenden och svårigheter. För att få diagnosen AS ska personen uppfylla vissa kriterier, så kallade diagnoskriterier. Det är en läkare som ställer diagnosen, och ofta är andra experter på området involverade, till exempel en psykolog. Det är en sådan man/kvinna som ställer en diagnos. Vid en grundlig utredd diagnos får man genomgå en större utredning med olika tester som baseras på de sociala, språkliga, kognitiva och motoriska förmågorna och färdigheterna. Det lyssnas på språket då unga med AS kan ha ett annorlunda tonfall och dialekt än sina vänner (www.autism.se).

6. Analys: Hur arbetar två högstadieskolor med sina elever med funktionshindret Aspergers syndrom?

I en stad i Mellansverige studeras två högstadieskolor och hur deras pedagoger arbetar med visualisering var det som skulle undersökas. Eftersom det är två skolor som studeras, får den ena skolan heta A och den andra skolan B. Dessa två benämningar på skolorna kommer att användas härnäst.

6.1 Intervju med en pedagog på skola A

Enheten som besöktes för intervju 1 är en enhet som är inhytt i samma hus som den övriga skolan. Det finns en skylt på dörren att det är en grupp som undervisar där och namnen på de som arbetar där, både pedagoger och fritidspedagoger.

På skola A, den ena av skolorna, gjordes en intervju med en pedagog på den enheten som undervisar elever med funktionshindret AS. Pedagoggen undervisar även elever med andra diagnoser än AS och hon får av integritetsskäl namnet "Karin". Sålunda är de namn som används i denna analys fiktiva av anonymitetsskäl, allt enligt Forskningsetiska rådet rekommendationer. Karin undervisar elever med AS, i ämnet svenska, på skola A.

Respondenten Karin har arbetat på skolan en kortare tid. Karin är utbildad gymnasielärare i svenska och engelska och dessa ämnen undervisar hon i på skola A. Karin har även arbetat som speciallärare innan hon kom hit.

På frågan om vilken utsträckning visualisering används i undervisningen hos skola A, svarar Karin att "det är så individuellt och beroende på och i vilken dagsform eleverna är den dagen". Eleverna i hennes klass och personer med AS, är mer eller mindre mottagliga för hennes undervisning, bland annat på grund av bland annat trötthet.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Trötthet och brist på energi är något som är vanligt bland individer med AS. Det går åt mycket kraft under en dag, för dessa individer. De har svårt att balansera upp lagom mängd energi till varje moment i skolan så de arbetar tills de är slutkörda.

Då kan elever med AS behöva fjärma sig och samla energi, på en lugn plats under korta stunder på dagen, på platser där de känner sig trygga.

Karin startar varje lektion på samma sätt framme vid vita tavlan, med vad som kommer att ske under dagen, och skriver timme för timme vad som ska hända. En av eleverna behöver bilder på dem hon ska träffa under dagen. "De som har en mycket uttalad grad av AS klarar inte av överraskningar och glömmar lätt", menar Karin. "Eftersom dessa elever är beroende av att ha rutiner och samma människor runt sig varje dag. Fungerar ingenting en dag och det kommer en vikarie. Då blir de förvirrade och går helst hem".

"Man tar det som behövs", menar Karin "och det kan vara: film, olika bilder på ansikten som visar diverse känslor". Det används mycket bilder på allt de gör i sin undervisning på skola A, vare sig det gäller att ha en lektion på skolan med eleverna, eller att åka på studiebesök utanför skolområdet. "Eleverna får se en bild på bilen de ska åka i, ett informationsblad med fakta om studiebesöket och vad som händer efter besöket, liksom ifall de ska göra ytterligare besök innan de åker tillbaka till skolan". Pedagogerna förklarar med hjälp av bilder för de elever som har svårt med en skriftlig instruktion.

Scheman i olika former används som i vilken skola som helst, men de använder sig mer av blockscheman och en elev vill ha bilder på lärarna på sitt schema. Dessa scheman får de i sina böcker samt med sig hem så föräldrarna kan se vad som händer på dagen i skolan.

Där poängteras att det är bra om eleven vet svaret på de viktiga frågorna om rum, person, innehåll och tid:

- Var ska jag vara?

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

- Vem ska jag vara med?
- Vad ska jag göra? Hur ska jag göra?
- När? Hur länge? Vad händer? Vad händer sedan?

På frågan om film används i hennes svenskundervisning så svarade Karin: "det är något vi brukar använda oss av".

För att få elever med AS intresserade av ett ämne i skolan, menar Karin att det kan vara idé att använda sig av deras specialintresse. Unga med AS har oftast ett specifikt, större intresse som upptar en stor del av deras liv. Med åren ändras de ofta men specialområden har de hela livet, från barndomen till vuxen ålder.

Jag frågar om hon använder KAT-kit-pärmen, något i sitt dagliga arbete (se "förkortningar", s. 30). Hon svarar att den enda gången hon använt den var under ett utvecklingssamtal. Hon har inte arbetat i denna enhet så länge, så det kan ju ändras längre fram i tiden.

"Vi försöker att vara med eleven i sin klass men det är inte alltid det går", säger Karin vidare. I svenskämnet, då eleverna ska skriva, är det oftast en hjälp och ett stöd om de har en karaktär att utgå ifrån då unga med AS har begränsad fantasi och därför naturliga svårigheter med att skriva en fantasiberättelse. "Det är ett ganska abstrakt ämne så därför kan elever med AS ha det svårt i helklass, med till exempel fantasiberättelser".

På skola A rit- pratar lärarna med sina elever när så behövs. Elever med AS har inte alltid fullt utvecklad verbal förmåga och då kan denna metod passa bra. Att rit-prata betyder att man ritar det man vill säga, på ett enkelt sätt.

6.2 Intervju med en pedagog på skola B

Person nummer två som intervjuas kallar jag "Ulla" av samma skäl som i intervjun med Karin på skola A. Även hon är som informant anonym allt enligt forskningsetiska rådets krav på anonymitet. Ulla har en lärarutbildning, svenska mot högstadiet i botten. Sedan har hon byggt på sin kunskapsbank med kurser om Asperger och autism, via den skola hon arbetar på nu. På skola B går det fem elever med Asperger och alla fem är diagnostiserade inom autismspektrumet. Totalt antal elever på enheten är nio stycken. Ulla undervisar elever med AS på skola A, i ämnet svenska.

Visualisering i svenskämnet: "i den grad det behövs" säger Ulla. "Svenskämnet består av fyra delar: Tala, lyssna, skriva och läsa. De första två delarna är enkla för dem men sen då när det kommer till att skriva, det är då det blir svårt" menar Ulla.

"Svenskämnet är ett lite 'flummigt' och abstrakt ämne, man ska tycka och tänka framförallt om man läser en skönlitterär bok", säger Ulla." Man ska fundera över vad författaren menade, i sin bok". Då man har läst ut boken eller kapitlet ska man oftast recensera den. Inte sällan ska man diskutera boken man läst med eleverna och pedagogen kan då fråga eleverna: "Vad menade författaren med det här? och då kommer de elever som har AS att ha tillkortakommanden för det står inte att läsa någonstans". Det ska man fundera ut själv och det blir svårt för de eleverna.

Då kommer visualiseringen in med olika bilder som de får luta sig mot och börja skriva om. Fantasi är något dessa barn har mycket lite av. Då kan de få flera bilder som pedagogen väljer ut att utgå och skriva utifrån. På youtube.se finns genomgångar av matematiska begrepp och dess termer men inte något om exempelvis svensk grammatik. Filmer däremot som är en visuell upplevelse att använda i skolan, använder hon sig inte av. Anledningen till det är att Ulla inte har hittat någon film som passar svenskämnet.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

”Rit-berättelser” är ett annat arbetssätt de har. På skola B berättade Ulla ”att hon använder sig av olika bilder med sina elever i en årskurs 7.

Speciellt en elev skriver på ett lättare, bättre sätt med en bild-karaktär framför sig”. Skelettberättelser är ett sätt att skriva på och med denna metod får eleven en lättare och enklare metod att arbeta med mot om eleven bara skulle få en skriftlig instruktion eller muntlig sådan. En skelettberättelse går ut på att pedagogen sätter upp vissa punkter som stöd för eleven och sedan kan de oftast skriva utifrån de punkterna i ”skelettet”. Sedan visar hon en bild på en händelse, som till exempel en julmarknad. ”Du går på en marknad, det brinner en eld och man säljer brända mandlar - vad luktar det?” På nästa punkt säger Ulla: ”Sen kommer en polis, vad säger han? Då blir det väldigt konkret”, säger Ulla och visar då samtidigt en bild på en polis. Eleverna får då skriva om den händelsen utifrån de bilder som de fått visade för sig, av Ulla. ”Elever med AS har begränsad fantasi och kommer bättre ihåg det som visualiserats än det som bara förmedlats muntligt” (Winter 2008,s.17).

Alla skolor i kommunen använder KAT-kit (kognitiv affektiv träning), ett hjälpmedel för elever med sådana funktionshinder som hindrar dem till att ta in kunskap den traditionella vägen. KAT- kittet används mer eller mindre i de båda grupperna som studerats.

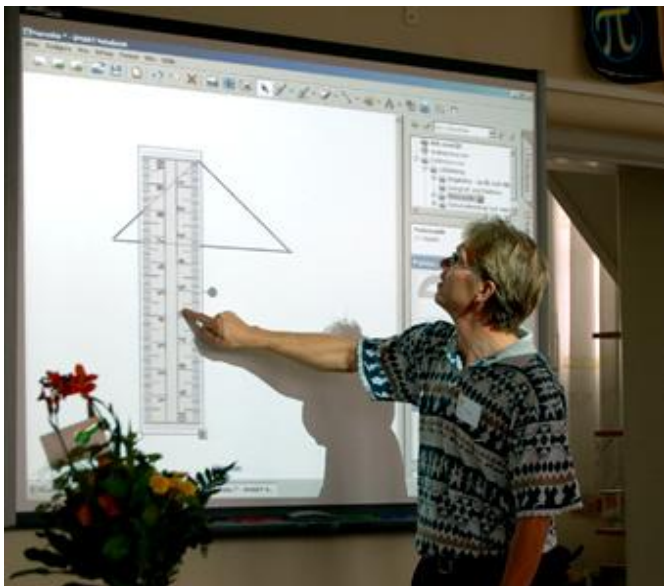
Bildserier är ett annat grepp de använder i sin svenskundervisning. Det används framförallt i åk 7. Eleverna får fem till sju kort och ska sedan skriva en berättelse utifrån dem. Språkstödspedagogen på skola B har märkt med sina åk 7:or, liksom pedagogerna på samma skola, ”att det har hjälpt eleverna att skriva och förstå vad de skriver liksom att förstå det de läser”, berättar språkstödspedagogen.

Eleverna är så mycket som möjligt i sina regionala klasser och i Lgr 11 står det uttalat ”att eleven ska integreras och inte särskiljas alltför mycket” i kapitlet....(Lgr 11, 2011) Den enhet jag besökte hade flera unga från olika klasser och åldrar.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

En annan pedagog som mest satt med och lyssnade, berättade att hon hade märkt "att de andra barnen i klassen som inte har AS även de kan tycka att det är skönt med klara instruktioner över vad en lektion ska innehålla, samt när den börjar och slutar". Hon har märkt att det kan vara svårt att läsa och förstå vad de läser och hur författaren har tänkt, för elever med AS. På frågan om deras elever behöver bildscheman så svarade de att "det räcker med vanliga scheman för de flesta elever jag har, men en elev har fått sitt schema i mindre enheter".

Appar (applikationer, iPads och surfplattor) är ett nytt hjälpmedel som tyvärr bromsas av kommunen för inköp, på grund av kostnaden. Så de får mestadels ladda hem appar gratis. Rektor på skola B är positiv till inköp av iPads. Det blir en konkret visualisering där och då samtidigt som man följer skolverket och skollagens krav på mer IT i undervisningen. "Ett isberg av möjligheter", spår pedagogen Ulla", i den IT-utveckling som iPads för med sig". På skola A har de endast sina egna iPads och använder dem i sin en- till en-undervisning.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Bild 1: Ett exempel på visualisering på en smartboard i ett modern klassrum. Denna bild är tagen från en matematiklektion och gäller uträkning av en triangel.

6.3 Åtgärdsprogram

På www.spsm.se: s hemsida berättar de om hur ett åtgärdsprogram kan hjälpa en elev. "Ett åtgärdsproblem är ett verktyg som ska stödja möjligheterna för eleven att nå sina mål". Åtgärdsprogrammet ska ge en samlad bild av elevens skolsituation. Det ska beskriva vad som åtgärdas på individ-, grupp-, och organisationsnivå (www.spsm.se).

Åtgärdsprogram är ett dokument som enligt grundskoleförordningen (SFS 1994: 1194, kap 5,1§) ska utarbetas för alla elever som anses behöva någon form av särskilt stöd (2008, s. 11).

Enligt grundskoleförordningen ska elever med behov av särskilda stödåtgärder utredas. Utredningen syftar till att ge tillräckliga kunskaper om vad som orsakar elevens svårigheter för att kunna bedöma vilka åtgärder som skolan ska vidta. Elevens behov och stödåtgärderna ska dokumenteras i ett åtgärdsprogram (Falkmer 2009, s.6).

Åtgärdsprogram beslutas av rektor eller någon som tilldelats ansvaret. Det är även rektors beslut om åtgärdsprogram inte ska utarbetas. Dessa beslut kan överklagas, står att läsa (www.spsm.se).

Åtgärdsprogrammet skrivs och bearbetas av specialpedagogen samt elevens handledare/klasslärare, på den skola där eleven går. I åtgärdsprogrammet beskrivs hur och vad eleven behöver hjälp med och hur ofta eleven behöver den hjälpen för att fungera i skolan och i sin klass. Idag ska ju eleverna integreras i sin ordinarie klass, i mesta möjliga mån står det i Lgr 11 (Lgr 11, 2011).

6.4 Specialpedagogens roll i grundskolan

I skolan finns det åtskilliga pedagoger som bär på kunskap. Sedan finns det pedagoger som kan lite mer, på ett djupare plan och det är speciallärare och specialpedagoger. Det är några skillnader i deras utbildningar och det står att läsa i Persson (2007).

Pedagogik som vetenskaplig disciplin innefattar kunskapsområdet specialpedagogik. På vad sätt skiljer sig då specialpedagogik från pedagogik i allmänhet? Finns det anledning att tala om någon speciell pedagogik för vissa grupper och vari ligger i så fall det speciella? Om man betraktar specialpedagogik utifrån skrivningen i en regeringsproposition från slutet av 1980-talet blir definitionen tämligen vid (Persson 2007, s.24-25).

Speciallärare är personer som klasslärarna kan vända sig till då de har en elev som av olika orsaker inte kan tillgodogöra sig den kunskap som ges i ett vanligt klassrum. Till dessa pedagoger kan en klasslärare vända sig och få stöd och råd när det gäller elever med exempelvis AS. De har oftast en större kunskapsbank, har läst mer om AS men även om andra funktionsnedsättningar än en ordinarie ämneslärare (www.spsm.se).

Specialpedagoger behövs. De är, skulle jag säga, navet i dagens skola. Det kan också finnas andra svårigheter än att vara diagnostiserad i något funktionshinder. En elev kan ha svårt att följa med i klassens tempo. Diagnosen, om eleven är utredd för funktionshindret AS, visar om eleven bör gå i den vanliga grundskolan eller i särskolan. Ibland kan det vara svårt att veta var eleven passar in bäst. Då väljs den vanliga grundskolan som deras förstahandsskola (www.autism.se).

7. Diskussion

Syftet med denna uppsats är att se om det är någon skillnad i undervisningen i ämnet svenska för individer med AS. Jag studerar om det finns någon form av visualisering i undervisningen.

För att elever med Aspergers syndrom ska få en så bra och rättvis skolgång som det går, kan man nog förstå att dessa elever i skolan behöver en eller flera personer/pedagoger i sin närhet som kan läsa av elevens behov. En viktig faktor är att skapa en inkluderande miljö, som det står i rapporten Falkmer skrivit (2009). I den undervisning som pedagoger har, gäller det att både rektor och specialpedagoger får tillräckligt med kunskap och förståelse för funktionsnedsättningen AS.

Attwood (2007) har en stor kunskap inom AS, och även andra funktionshinder, kan man märka då man läser hans böcker. Det var oerhört intressant att läsa om hans teorier men även kunskap i ämnet. För att knyta an till denna studie om verbalisering, skriver Attwood:

Omkring 50 % av barnen med AS har relativt avancerad verbal slutledningsförmåga och kan i dagligt tal kallas 'verbaliserare'. Om ett sådant barn har inlärningsproblem i klassrummets sociala teater, kan hans eller hennes kunskaper förbättras genom läsning om begreppet eller genom att man diskuterar ämnet på ett hand i hand med honom eller henne (Attwood 2007, s.267).

Med det menar han att som pedagog bör man ta tillvara och se möjligheterna och inte problemen när det gäller dessa elever. I dagens klasser med upp till 30 elever kan det vara lättare sagt än gjort i det fallet. Alla elever i den svenska skolan har rätt till en bra skolgång och då innefattar det även dessa elever med AS men även de elever som har andra svårigheter med inlärningen. Det kan vara Dyslexi, Dyskalkyli eller kanske AD/HD. Dessa svårigheter är ofta genetiska. Att vår svenska kung har dyslexi är allmänt känt och även kronprinsessan Victoria samt prins Carl Philip, har dessa funktionshinder (www.aftonbladet.se).

De tog sig igenom skolan och Viktoria har läst på högskolenivå, säkerligen för att hon fick rätt stöd och hjälp i grundskolan så att hon kunde och vågade söka vidare till högre utbildningar senare i livet. Det sitter i självkänslan och i intellektet, hur det går med ens utbildning senare i livet, efter grundskolan.

Om barnet med AS har en relativt avancerad visuell slutledningsförmåga (en av fem med AS), kan inläringen underlättas genom att man låter barnet observera och ta del av visuella framställningar. Frasen 'en bild säger mer än tusen ord' är mycket tillämplig på sådana barn (2007, s).

Ett annat intressant sidospår när det gäller visualisering i skolvärlden, är att man har sett att stora matematiker har tenderat att utveckla matematiska begrepp med hjälp av visuella bilder där tal uppfattas som former, inte kvantiteter; och visuella tankegångar samt föreställningar kan vara rätt avancerade hos somliga barn med Aspergers syndrom (Bell 2007,s.279).

Det kan förklaras av den kognitiva profil som förknippas med AS. Med det menas att eleven "ser" talen där en elev utan AS vill förstå talet på ett helt annat sätt.

En annan kunnig man, Matt Winter kommer från Nya Zeeland med lång erfarenhet av barn med AS. Han är utbildad lågstadielärare. På sin fritid arbetar han inom en frivilligorganisation med undervisning av barn med AS. Elever med AS kan verka ouppmärksamma på det som händer i klassrummet. Han menar att om man "gör något som är visuellt intressant medan pedagogen talar, blir det lättare att fånga och bibehålla elevens uppmärksamhet"(2008, s.29). Med det menas att eleven då blir uppmärksam och kan lättare komma ihåg information då det visuella främjar hans/hennes inlärningsförmåga.

Det skulle vara intressant att i nästa uppsats/undersökning se på deras olika utbildning och jämföra dem mot de olika sätten att arbeta. Finns någon skillnad där? Samt vidare titta på de olika skolornas likabehandlingsplan samt att studera om elever med funktionshindret AS finns omnämnda i den planen.

8. Resultat

Resultatet i denna studie visar att visualisering i undervisningen med elever som har AS följaktligen existerar, dock mer eller mindre frekvent. Skolorna som studerats skiljer sig lite åt i undervisningsmetoder, men är i stora drag likartade i sin undervisning. En något mer betoning på visualisering skulle jag nog säga att skola B och dess undervisning har. Orsakerna till detta skulle kunna vara deras olika kunskapsbanker, pedagogerna emellan. Detta får jag se på vid ett annat tillfälle.

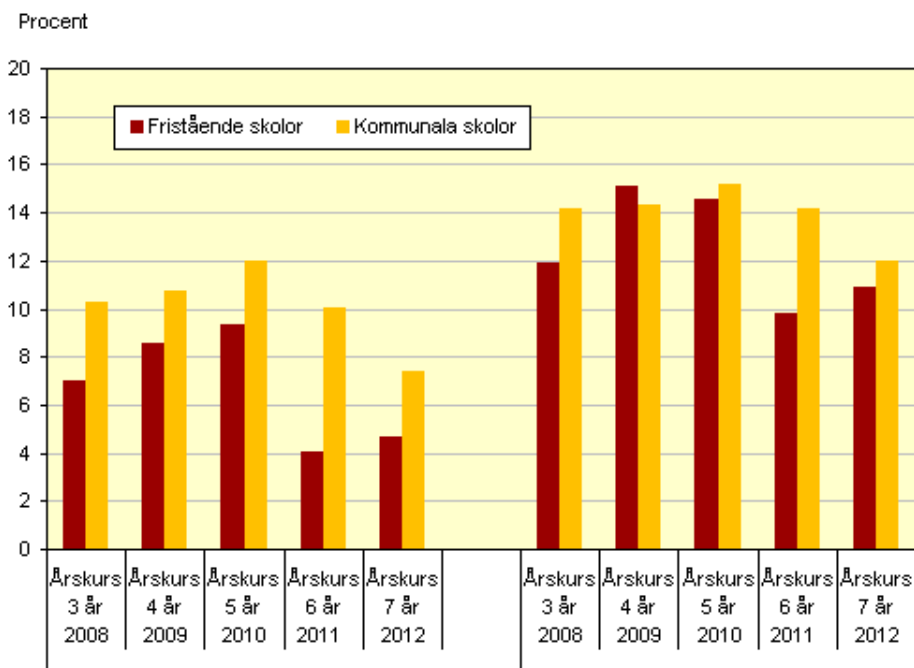
Karin har arbetat som specialpedagog tidigare medan Ulla har arbetat som klasslärare och nu är i den lilla gruppen som är en del i skolans verksamhet. Karin är mest i den lilla gruppen med sina elever medan Ulla är ute i klasserna med sina elever, allt enligt skolverkets norm om integrering av elever med särskilda behov (Lgr11, 2011). I enheten på skola A är man väl medveten om att eleverna ska integreras idag men deras elever har stora svårigheter med detta och är med endast korta stunder och i de ämnen som fungerar bäst för eleverna.

När allt material har arbetats igenom en granskning gjorts och jämfört skola A och B med varandra så verkar det som skola A har mer visualisering i sin undervisning. Ett antagande är att skola A har mer kunskap än skola B, på detta område. Den hypotesen kanske inte håller utan fallet är nog att skola A har fler utredda elever med fler och svårare/kraftigare grad av AS än skola B. Jag kan nog säga att så är fallet utan att ha varit på någon lektion i någon av skolorna.

Jag har träffat en av eleverna på skola A, för flera år sedan då han gick i sin klass, med en assistent. Jag vikarierade för elevens ordinarie lärare ett par dagar. Eleven har hög grad av AS, och fungerar väldigt korta stunder i sin regionala klass. Sedermera fick eleven komma till den enhet som hade dessa elever med svårigheter, och nu fungerar det bättre med hans skolgång och då han får adekvat hjälp av pedagoger som kan hans syndrom.

Bildscheman är mer frekventa i och kring undervisningen på skola A än på skola B. Eleverna med en högre grad av AS kan behöva mer visualisering enligt Attwoods teori och erfarenhet (Attwood 2007,s.294).

Att dessa elever med AS behöver och mår bra av visualisering, är tydligt i denna studie. Båda skolorna och deras pedagoger talar om att elever med AS skriver en berättelse eller uppsats bäst om de har en bild på en karaktär som eleven kan utgå från för deras fantasi är begränsad i sitt omfång.

Bild 2: Ett annat exempel på hur man kan visualisera för elever med funktionshinder. Denna bild är ett konkret exempel på vad som menas med visualisering. Vi ser två staplar med olika antal, i det här fallet antal elever som går i friskola respektive kommunal skola mellan år 2008 och 2012.

Film som en visuell kunskapskälla använder bara skola A. Skola B har ingen film i sin svenskundervisning. De menar att det inte finns så många filmer att tillgå i ämnet. Vad jag fick veta under intervjun på skola B var att lärare i andra ämnen än svenska använder sig av film då de ska introducera ett nytt arbetsområde för sina elever med AS. Det måste ju finnas en uppsjö av filmer. De verkar inte ha någon gemensam strategi eller plan för elever med funktionshindret AS i kommunen. Pedagogerna tar det som fungerar och det är i och för sig bra men kanske att det skulle ha mer nytta av varandra om de hade en gemensam plan och kunskapsbank dit de kunde gå och söka svar på problem som kan dyka upp. För problem dyker alltid upp då och då av olika grad. Det kan ha träffar regelbundet och lyfta upp olika delar i undervisningen varje gång samt delge ny forskning på området eller om det är någon föreläsare på väg att besöka någon närliggande stad.

9. Sammanfattning

Under det senaste decenniet har en biomedicinsk och neuropsykiatrisk diskurs fått stort genomslag i samhället. En konsekvens av detta är att förklaringar gällande barn med problem i skolan ofta sker med hjälp av diagnoser som AD/HD, AS, Tourette, dyslexi, dyscalculi etc. Denna utveckling har medfört nya typer av "specialklasser" i form av särskilda undervisningsgrupper som till exempel AD/HD- grupp och aspergers-grupper för barn med dessa diagnoser (Lgr 11,2011).

Rent teoretiskt skulle visualisering som metod fungera med alla elever och inte bara de som har en svårighet inom autismspektrumet. I denna studie kan man se att rent praktiskt att visualisering som metod är bra för individer med AS. Både Attwood (2007) och Winter (2008) betonar vikten av god undervisning för denna typ av elever. I de båda skolorna som jag studerar, finns det mycket som pekar på det.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Falkmer (2009) skriver om dessa elever och vad de klarar och inte klarar av, med eller utan visualisering. Hon talar om att ge de elever som behöver, skriftliga instruktioner medan resten av klassen klarar sig med endast muntliga sådana. Det framkom på skola A att Karin hade tagit till sig den kunskapen och ser att det faller väl ut hennes undervisning. Ett av exemplen är då eleverna ska iväg på ett studiebesök så visas en bild på vart de ska, inklusive vilken lärare han/hon skulle ha den dagen med bild på denne vid elevens schema.

Någon universalmetod finns inte, när det gäller individer med AS. "Pedagogerna måste backa om något går fel", under en lektion. "Mycket skratt och humor i det vi gör" säger Karin på skola A. "Sen är det bra om man tycker om de elever man undervisar och det gör vi", återigen skola A.

"Om man har försökt med det mesta en dag och inget fungerar kan man alltid försöka att ta till elevens specialintresse" menar Karin på skola A. Många individer med AS har ett eller flera specialintressen (Winter 2008, s. 12).

Att arbeta med bilder och utifrån dem skapa karaktärer är något som båda skolorna använder sig av i sin undervisning, i svenskämnet.

Jag hoppas regeringen får upp ögonen mer på dessa elever och vad de behöver för stöd och hjälp så de inte hamnar "mellan stolarna" som jag skrev i inledningen samt att beslutsfattarna i det här landet läser Marita Falkmers rapport (2009) för den påvisar och ger många och bra exempel på vad elever med funktionshindret AS kan få hjälp med. Får dessa elever med Asperger rätt hjälp med vid rätt tillfälle och med kunniga och duktiga pedagoger kan dessa elever nå långt, hur långt som helst. Tilläggas ska att individen själv bör känna sig själv först och veta hur hen fungerar i samspelet med andra individer. När hen har nått så långt i sin självinsikt så är det bara att gå framåt.

10. Referenslista

Attwood, T(1998): *Om Aspergers Syndrom-vägledning för pedagoger, psykologer och föräldrar*. Bokförlaget Natur & Kultur, Stockholm.

Attwood, T (2007): *Den kompletta guiden till Aspergers syndrom*. Jessica Kingsley Publishers. London. GBR.

Bell, Judith (2007): *Introduktion till forskningsmetodik*. Studentlitteratur. Lund

Egidius, H (2000): *Termllexikon inom psykologi och psykiatri*. Studentlitteratur. Lund.

Ejvegård,R (1996): *Vetenskaplig metod*. Studentlitteratur. Lund.

Gillberg, Christoper (1996): *Ett barn i varje klass*. Studentlitteratur. Lund

Johansson, B & Svedner, P-O (2001): *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Kunskapsförlaget i Uppsala AB. Uppsala.

Falkmer, Marita: *Inkluderande strategier för unga med Aspergers syndrom och andra autismspektrumtillstånd i grundskolan*. Rapport ur: Skolan och aspergers syndrom- erfarenheter från skolpersonal och forskare (nr.334-2009).

Persson, Bengt (2007): *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Liber. Stockholm.

Skolverket(2011): *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet*. Edita. Västerås.

Smedler A-C (1999): *Autism och autismliknande tillstånd hos barn och ungdomar*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Socialstyrelsen.

Winter, Matt (2008): *Aspergers- vad lärare behöver veta*. Liber AB. Stockholm.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Internet:

<http://www.stingerfonden.org/documents/hsetikregler.pdf>. Hämtad från databasen 5 juni 2013, från Humanistisk-samhällsvetenskapliga rådets etikregler i mars 1990.

Hanna Blanksvärd (20032608). *Genombrott: Svenska forskare har hittat dyslexigenen. Viktig upptäckt kan ge skarpare diagnoser*. Aftonbladet. Hämtad från databasen 23 maj 2013, från <http://Aftonbladet.se/halsa>

[www.1177.se/Asperger syndrom](http://www.1177.se/Asperger_syndrom). Hämtad från databasen 12 december 2012, från landstinget Dalarnas sjukvårdsrådgivning.

Stöd i skolan med elever med funktionsnedsättningar. www.spsm.se/stod-i-skolan/funktionsnedsattningar/autism-och-aspergerssyndrom. Hämtad från databasen 10 oktober 2012, från specialpedagogiska myndigheten

Svensk författningssamling 2010:800. *Skollag*. Hämtad från databasen 5 juni 2013, från Riksdagen.se, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskförfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/?bet=2010:800#K1

Svensk författningssamling 2008:567. *Diskrimineringslagen*. Hämtad från databasen 10 oktober 2012, från regeringen.se, <http://www.regeringen.se/sb/d/11043/a/111986>

"Positives about being an aspie" :<http://www.youtube.com/watch?v=At4Vmo13vJE>
Hämtad från databasen 5 november 2012 från Youtube

www.spsm.se/Stod-i-skolan/Lagar-och-rattigheter/Atgardsprogram/. Hämtad från databasen 3 december 2012, från specialpedagogiska skolmyndigheten

http://www.autismforum.se/gn/opencms/web/AF/Vad_ar_autism/aspergers_syndrom/
Hämtad från databasen 7 oktober 2012, från autismforum

[www.autism & Aspergerförbundet](http://www.autism&Aspergerförbundet). Hämtad från databasen 10 december 2012

11.Förkortningar som nämns

AS: Funktionshindret Aspergers syndrom, som ingår i autismspektrumet och är en autismspektrumstörning. Myntades i början av 80-talet av en österrikare vid namn Hans Asperger.

BUP: Barn- och ungdomspsykiatri, en enhet som hjälper barn och ungdomar med psykiska svårigheter av olika slag. En avdelning som ryms inom landstinget. För att komma dit behöver man bli remitterad, vilket betyder att en läkare skriver en remiss dit.

TEACCH: Ett arbetsredskap i undervisningen med elever som har någon form av funktionshinder, exempelvis AS. Den innehåller mer praktiska metoder och hjälpmedel. Det är ett verktyg som inte används så frekvent i kommunen där undersökningen gjordes.

HAB: Habiliteringen är en egen enhet lydande under landstinget och finns på varje större ort. Dit kan man vända sig och få den hjälp som samhället/skolan inte har resurser till. Det kan gälla vardagen och livet i stort. Till dem är knutna: psykologer, logoped, doktorer, specialpedagoger samt arbetsterapeuter.

KAT-kit: KAT står för **k**ognitiv **a**ffektiv **t**räning och är ett visuellt verktyg som ger samtal och lärande, struktur. Verktöget används av såväl psykoterapeuter som lärare. Verktöget ska hjälpa elever att få ökad insikt i samspelet mellan tankar, känslor och handlingar.

Elisabeth Askliden
Högskolan Dalarna
Audiovisuella studier 7,5 hp
Handledare: Erik Eriksson
Mora 20130605

Bild 1: En bild på hur man kan visualisera i ett klassrum. Här visar läraren hur man mäter en triangel med hjälp av en linjal.

Bild 2. Visualisering i form av ett diagram, är ett annat sätt att hjälpa funktionshindrade på ett bra sätt.